

کرامت انسانی

دکتر جنت مشایخی

پزشک، دکترای اخلاق پزشکی

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی بقیة الله (عج الله تعالی فرجه الشریف)

مقدمه و تعریف

کرامت: به جای کلمه اکرام

به مفهوم :: نفعی به انسان برسد که در پی آن سختی و حرج نباشد یا آنچه که به انسان می رسد با ارزش باشد

کرامت از نگاه آیت الله جوادی آملی : کرامت همان نزاهت از پستی و فرومایگی است و به واسطه کرامت انسان به بزرگواری می رسد

کرامت : انعام

کرامت در دو شکل به کار می رود:

فاعلی: کرامت الهی

مفعولی: کرامت انسانی

انواع کرامت

- ▶ **کرامت ذاتی:** چیزی فی ذاته و به خودی خود دارای رافت و بزرگواری باشد
- ▶ خداوند به صورت تکوینی این کرامت را به انسان اعطا کرده و انسان درکسب آن نقش و اختیاری ندارد
- ▶ علت: بعد روحانی انسان (نفخت فیه من روحی)

«وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا» (سوره اسرا - آیه ۷۰)

علامه طباطبایی:

علامه جعفری: خداوند، زمینه ارزش و کرامت را در انسان به وجود آورده است؛ یعنی همه نیروها و استعدادها مثبت که به انسان عنایت فرموده، مقتضی ارزش و کرامت و حیثیت است که مقتضی به وجود آمدن حق کرامت برای اوست، نه اینکه در همه موقعیت ها و شرایط، انسان، شرف ذاتی و کرامت وجودی داشته باشد

کرامت اکتسابی

- ▶ کرامت اکتسابی(عرضی): به واسطه داشتن صفتی ، دارای شرافت و بزرگواری می گردد
- ▶ این کرامت به صورت اختیاری بوده و در نتیجه سعی و تلاش برای تزکیه نفس به دست می آید
- ▶ شاخص سنجش برای انسانها ندارد

کرامت اکتسابی

- ▶ تعریف: برتری انسان نسبت به دیگر انسانها که آن را به دست می آورد
- ▶ علت این کرامت از دیدگاه علمای اسلامی (آیت الله جوادی آملی - کرامت در قران):
- ▶ قدم برداشتن در مسیر «خلیفه الهی»
- ▶ به میزانی که انسان خلیفه الله می شود کرامت پیدا می کند
- ▶ پیامبر عزیز اسلام و همه معصومین : در نقطه اوج کرامت انسانی
- ▶ هر کس به میزان نزدیکی به آنان به این کرامت دست می یابد
- ▶ و هر کس به میزان دوری از آنان و قرار گرفتن در مسیر مخالف خلیفه الهی این کرامت را از دست می دهد

افت کرامت انسانی

▶ از دست دادن کرامت نیز مانند به دست آوردن آن گام به گام است

▶ انسان با غرق شدن در گناهان و صفات رذیله می تواند تمام کرامت خود و حتی کرامت ذاتی خود را از دست بدهد و از زمره انسانیت خارج شود

▶ شاهد قرانی:

▶ «لَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ

▶ وَالشَّجَرُ وَالْدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ» (آیه ۱۸ - سوره مبارکه حج)

▶ «وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا

▶ وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَالْإِنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ» (آیه ۱۷۹ - سوره مبارکه اعراف)

▶ «لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ . ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ» (آیات ۵ و ۴ - سوره مبارکه تین)

مبنای اخلاقی اسلام (کرامت انسانی - عبودیت)

- ▶ عبودیت
- ▶ برای بدست آوردن خلیفه الهی و در نتیجه کرامت انسانی تنها راه انسان عبودیت است
- ▶ بندگی در همه ابعاد و از جمله در اخلاقیات اصل اخلاقی اسلام است
- ▶ تفاوت نظام فکری اخلاق پزشکی اسلامی و دیدگاههای غیر دینی از همین جا ناشی می گردد.
- ▶ درمانگر در مرتبه نخست قبل از آنکه یک درمانگر باشد یک عبد است و از دایره عبودیت و تقوا نباید خارج گردد
- ▶ از دیدگاه اخلاق پزشکی اسلامی انسان مختار نیست که هر گونه تصمیمی در مورد جسم و جان خود بگیرد
- ▶ فقط باید تصمیم اتخاذ کند که در راستای بندگی باشد
- ▶ درمانگر هم باید تصمیمی بگیرد که در راستای بندگی باشد

در مسیر عبودیت

- ▶ در این مسیر شناخت از بیماری و درد متفاوت است و هر لحظه از حیات بشری ارزش پیدا می کند. (ارزش لحظه های حیات یک عبد با یک غیر عبد متفاوت است ، اما از دیدگاه تیم درمان کرامت افراد قابل سنجش نیست و باید همه را عباد خداوند و دارای کرامت انسانی بدانند.)
- ▶ در این مسیر تیم سلامت باید ارزش بیمار را نه فقط به عنوان یک مشتری خدمات درمانی ، بلکه به عنوان یک خلیفه الله بالقوه ببیند و این نوع نگاه دنیای دیگری ایجاد می کند
- ▶ در این مسیر **تحمل درد و بیماری** هرچند که بر تیم سلامت لازم است که از آن بکاهد برای بیمار بخشی از طی طریق به سوی معبود است و **بر کرامت انسانی وی می افزاید.**
- ▶ سخت شدن پایان حیات **نه تنها منجر به افت کرامت بیمار مومن نیست** بلکه به دلیل تحمل رنج بیماری لحظه به لحظه بر درجات وی می افزاید
- ▶ در این مسیر هیچ عبدی حق ندارد برای درمان خود تلاش نکند زیرا سلامت جسم در مسیر عبودیت مهم است. و از این رو امتناع از درمان در فقه جایز نیست.

ادامه

▶ در تفکر اسلامی بیمار نه تنها یک بنده خداست که دارای کرامت است بلکه وسیله ای برای عبودیت تیم درمان و ارتقاء کرامت انسانی آنان است و رسیدگی به او قدمی در جهت نزدیکی به خلیفه الله است

▶ تصمیم گیری ها در آغاز و پایان حیات بیماران، در کنترل درد و رنج آنان، در تصمیم گیری برای تخصیص منابع پزشکی و در جای جای حرفه درمان ، متفاوت ، معنی دار و هدفمند خواهد شد

نتیجه

▶ خدمت به بیمار با دیدگاه کرامت انسانی ،

▶ خدمت به خلیفه الله بالقوه است

▶ ارتقاء کرامت انسانی درمانگر است

▶ نزدیکی درمانگر به خلیفه الله بالفعل (انسان کامل هستی) است